

“PIERRE-VICTOR, JACQUES-CLÉMENT ET LES AUTRES”. MINDER BEKENDE GENTSE NOTABELEN UIT DE PERIODE 1780-1840 (DEEL 3)

3. Jean-Baptiste Lecat (1744-1818)

Advocaat Jean-Baptiste Lecat nam vooral in het begin van zijn loopbaan actief deel aan het Gentse culturele leven¹. Hij was redacteur van *Den Vlaemschen Indicateur* (zoals Pierre-Victor Le Jeune d' Allegeershecque), nauw betrokken bij de Koninklijke Academie voor schone kunsten en lid van twee Gentse vrijmetselaarsloges. Na zijn huwelijk in 1780 gaf hij aan zijn leven een meer professionele wending. Hij legde zich voortaan toe op juridische kwesties – evenwel met matige bijval, wat hem soms bitter stemde. Tijdens het Frans bewind werd hij tot rechter verkozen (1797). Hij was (ook onder keizer Napoleon) een uitgesproken republikein. Hem komt de verdienste toe om in 1806 het recente *Code de procédure civile* (burgerlijk procesrecht) voor het eerst in het Nederlands te hebben vertaald.

Zoon van een veelzijdig legerarts

Jean-Baptiste Lecat werd geboren te Brugge op 14 september 1744 als zoon van de legerarts Jean-Baptiste-Joseph Lecat Sr en Ferdinande-Cornelia Maeyens (welke vermoedelijk van Brugse afkomst was)². De familie Lecat was wijd verspreid in Henegouwen, Picardië en de huidige departementen Nord en Pas-de-Calais³. De omstreeks 1720 te Mons geboren⁴ vader Lecat was een gewichtig personage. Na studies van licentiaat in de geneeskunde aan de befaamde universiteit van Douai⁵ werd hij militair arts te Brugge, later te Gent (*docteur van Haere Maejesteyts Troupen*) alsmede *accoucheur* (verloskundige) en *steensnyder*⁶. Hij was lid van het Gentse *Collegium Medicum* dat de artsen, chirurgijns en apothekers verenigde en toezag op de correcte uitoefening van het beroep. Hij volgde de evolutie van de geneeskunde op de voet en nam deel aan wetenschappelijke discussies⁷. In het begin van de jaren 1760 was hij een van de oprichters en voorzittend meester van *La Candeur*, de eerste Gentse vrijmetselaarsloge waarover schriftelijke bronnen bekend zijn⁸.

Jean-Baptiste Jr. had twee zussen en twee broers. (1) Angéline Lecat huwde met de vermogende negotiant Jean-Baptiste Beelaert. Deze was koopman in

hout, riet en verfhout (*in den Ham*)⁹ alsmede fabrikant van gemalen verfhout aan de Visserij, waar hij een paarden- en een watermolen bezat¹⁰.

(2) Fernanda-Francisca Lecat huwde met de advocaat Henri-Augustin Goethals¹¹, een telg van de Gentse stadsadel. Zijn vader Adrien-Guillaume Goethals was raadpensionaris van de heerlijkheid Sint-Baafs en houder van een achterleen van Vinderhoute en Merendree¹². Henri's zus Thérèse huwde de advocaat Jean-Jacques Blommaert die op zijn beurt raadpensionaris van Sint-Baafs werd¹³, raadsheer in de Raad van Vlaanderen en onder het Frans bewind voorzitter van de *Cour Criminelle* (waarin ook J.-B. Lecat zetelde)¹⁴.

(3) Philippe-François Lecat (geb. 1752) werd priester gewijd in 1776 en overleed reeds in 1786¹⁵. Vanaf ca. 1780 was hij de secretaris van kanunnik Maximilien-Macaire de Meulenaere, vicaris- generaal van het bisdom (die in een volgende bijdrage wordt behandeld).

(4) François-Joseph (geb. 1764)¹⁷ nam in 1790 als korporaal dienst in het Frans revolutionair leger. Onder Napoleon sloot hij een schitterende militaire loopbaan af met de graad van brigadegeneraal¹⁸.

Te Gent woonde het gezin aan de Tichelrei, later aan de Zandberg, ten slotte in de *Schepenhuis-straete*¹⁹.

Jean-Baptiste Lecat jr. huwde in april 1780 de Gentse Dorothea-Josepha Temmerman²⁰, welke vermoedelijk stamde uit een familie van tabaksfabrikanten²¹. Zij woonden aan de *Calcoensche Hane* (bij de Nederpolder)²², het *Gewat*²³ en by de *Hoofdbrugge*²⁴. Het is niet duidelijk of er kinderen werden geboren.

Advocaat, confreer van Sint-Ivo en vrijmetselaar.

Jean Baptiste studeerde rechten aan de universiteit van Leuven en vestigde zich te Gent als advocaat bij de Raad van Vlaanderen. Hij werd er lid van de 'Sint-Ivo confrerie'²⁵, een broederschap (met lokaal *by de Lief-Brugghe*)²⁶ die rechtsbijstand verleende aan weduwen, wezen, gevangenen en andere hulpbehoevenden²⁷. Hij moet spoedig naam hebben gemaakt in de intellectuele kringen van de stad. Op zijn drieëntwintig was hij bijv. in 1767 dé feestredenaar (met een *schoone redenvoering*)²⁸ tijdens een buitengewone *plegtige prysuytreyking* van de Academie voor teken-, schilder- en bouwkunst naar aanleiding van het luisterrijke 700-jarig jubelfeest van de H. Macharius²⁹. Lecat werd meteen financieel contribuant van de Academie (als "Lecat d'Ourte")³⁰. Iets voor 1766 trad Jean-Baptiste toe tot de loge van zijn vader, *La Candeur*. Zijn maçonniek meesterdiploma van 5 maart 1766 wordt bewaard in de Gentse universiteitsbibliotheek³¹. Dit document (een uniek exemplaar te

Gent!) is geheel met de hand geschreven op papier met afmetingen van 32,5 x 20 cm. Het heeft ook een onbeschreven kant die diende als bescherming van de met inkt geschreven tekst. Het diploma kon in vier delen gevouwen worden zodat het een soort ‘maçonniek paspoort’ werd³². Toen La Candeur in de jaren 1770 op non-actief kwam, ging Jean-Baptiste Lecat over naar *La Constante Union* (welke toen voorgezeten werd door de later te bespreken Pierre-Georges de Meulenaere). In deze loge werd hij nog adjunct-secretaris en “redenaar”³³.

Fiscaal pachter. Schepen van Sint-Pieters.

Zoals talrijke jonge advocaten uit de burgerij was J.-B. Lecat geïnteresseerd door bijbetrekkingen. Zo werd hij in 1772-1773 omwille van zijn bekwame kennis van het stedelijk fiscaal recht aangetrokken als vennoot van een maatschap (*compagnie*) waaraan het stadsbestuur de inning van de accijsrechten (goed voor 80 % van de fiscale inkomsten) verpachtte³⁴. Zoals talrijke steden in binnen- en buitenland had Gent deze inning toevertrouwd aan “fiscale pachters” (*fermiers*), privé-ondernemers met wie zij na openbare aanbesteding een pachtcontract sloot. Hierbij verbond de pachter zich ertoe om met eigen personeel een bepaalde opbrengst aan belastingen te innen. Hij maakte winst of verlies naarmate de opbrengst het overeengekomen bedrag al dan niet overtrof. Te Gent gold het pachtstelsel van de “admodiatie” waarbij de winst werd verdeeld tussen de pachter en de stad.

Van 1777 tot 1794 was Jean-Baptiste bovendien schepen van de heerlijkheid en vierschaar van Sint-Pieters te Gent³⁵, een hele eer voor een niet te Gent geboren gewone burgerzoon. Men mag aannemen dat hij betrokken was bij het rechtsprekende werk van deze schepenbank (samengesteld uit een opperbaljuw en dertien schepenen). De zelfstandige heerlijkheid van Sint-Pieters³⁶ was o.m. bevoegd over het grondgebied *intra muros* ten zuiden van de Ketelvest³⁷ en de landelijke nederzettingen *extra muros* Sint-Pieters-Aalst en Sint-Pieters-Aaigem³⁸.

De gerechtelijke opdracht van J.B. Lecat in de Sint-Pietersheerlijkheid zorgde voor een kennismaking, later ook een samenwerking, met de benediktijnermonnik Gudwalus Seiger, die van 1760 tot 1789 abt was van deze rijkste abdij der Nederlanden. Abt Seiger (“Seiger le Magnifique”) was een bouwer³⁹, Lecat sedert zijn jeugd jaren geïnteresseerd door de architectuur (zie zijn band met de Academie). Op basis van gegevens die hem o.m. door abt Seiger werden verstrekt redigeerde J.-B. Lecat in 1781 een verslag van 28 pag. in-folio om de inlichtingen aan te vullen die door Antonius Sanderus waren verstrekt

in de beschrijving van de abdij in zijn *Flandria Illustrata*⁴⁰. Dit manuscript werd tijdens de Franse tijd aangekocht door Charles van Hulthem en het kwam uiteindelijk terecht in de befaamde *Bibliotheca Hulthemiana* van de Koninklijke Bibliotheek⁴¹. Het lag aan de basis van vernieuwende studies over de bouwgeschiedenis van de abdij.

Lecat was ook enige tijd raadsheer-assessor van de Berg van Barmhartigheid die tegen onderpand en aan redelijke voorwaarden geld leende aan hulpbehoevenden en anderen⁴².

Den Vlaemschen Indicateur

Omstreeks 1780 werd J.-B.Lecat redacteur bij *Den Vlaemschen Indicateur*⁴³. We hebben dit “verlichte” weekblad reeds gesitueerd bij de bespreking van Pierre-Victor Le Jeune d’Allegeershecque. De overige (bekende) redacteurs waren o.m.⁴⁴: de “verlichte” arts Pieter-Cornelis de Brabant die nog hoogleraar in de anatomie werd aan de universiteit van Leuven en in 1790 overleed als militair arts in het Oostenrijks leger⁴⁵; de polemist en toekomstig republikein Jacob-Joannes Antheunis die in de Franse tijd de kritische *Protocole Jacobs* uitgaf⁴⁶; de ambtenaar en pamfletist Joseph Michiels, “un des rares tenants du radicalisme éclairé du XVIIIe siècle européen”⁴⁷, die tijdens het Frans bewind “représentant provisionnel” van Brussel was en later in het Conseil des Cinq Cents te Parijs zetelde. Men weet niet hoe het werk binnen deze ploeg werd verdeeld (de artikels waren niet ondertekend). Men mag overigens de bijdrage van de twee opeenvolgende drukkers-uitgevers van het weekblad niet onderschatten: zowel Philip Gimblet (*aen d’Appel-brugge in den Engel*) als Jan-Francies van der Schueren (*in de Breidelstege, bij d’Appel-brugge*) waren cultureel bedrijvige mannen die hun opleiding hadden voltooid met een langdurig verblijf in het Frankrijk van *les Lumières*⁴⁸. Dit was een krachtige ploeg voor een tijdschrift in de moedertaal dat de ramen opengooide op de ruime wereld van mensen en ideeën.

Juridisch werk. Gemengde gevoelens

In 1783 was Jean Baptiste Lecat een van de 78 kandidaten voor een ambt van schepen van de Keure of van Gedeele. Hij werd nochtans niet benoemd⁴⁹. Opmerkelijk is dat zijn kandidatuur werd gesteund én door de president van de Raad van Vlaanderen én door de Geheime Raad (de belangrijkste Collaterale raad) te Brussel – wat toch voor een jurist een gewichtige erkenning

was. Men weet niet waarom op die voordracht niet is ingegaan. Vermoedelijk bezat Lecat onvoldoende sociale standing. Met de ingrijpende (maar kortstondige) gerechtelijke hervorming van 1787 kwam hij evenmin aan de beurt hoewel talrijke burgerzonen in een (meer of minder) verheven ambt werden benoemd⁵⁰.

Zoals meer rechtsgeleerden stuurde Jean Baptiste Lecat in september 1783 aan de keizer een ontwerp van 495 artikelen en 88 pagina's om de gerechtelijke inrichting te moderniseren: *Essai d'un nouveau style et manière de procéder en matière civile pour les Pays-Bas*⁵¹. Lecat wou met zijn voorstel een einde brengen aan de "chicanes, débats, incidents inconcevables, longueur des procès, tournures, délais, frais et dépens, etc". In de 20ste eeuw werd zijn ontwerp als volgt beoordeeld: "Le projet de l'avocat gantois avait le mérite d'être court; il n'en avait pas d'autre. Dans le plus grand nombre de ses articles, il traduit ou il imite l'ordonnance de Vienne⁵². Parfois, on sent percer chez l'aspirant-législateur une rancune à l'égard de ses confrères et le ton devient alors celui du pamphlétaire"⁵³.

Bedoeld wordt vooral de hiernavolgende passus waarin Lecat de draak steekt met de minimale studiejver van rijke jonge lieden die een rechtendiploma alleen nodig hadden om een eervol ambt te kunnen aankopen:

"Et comme par un usage contraire au bien-être public, plusieurs gens de biens ne se sont faits licenciés ès droits et simples avocats, sans science et connaissance des lois, que pour s'acheter des charges qui demandent ordinairement bons avocats, à l'exclusion de ceux qui ne sont pas pourvus des faveurs de la fortune pour faire ces achats, nous voulons que ceux qui aspirent à ces charges satisfassent au susdit article 473 [dat de toelatingsvoorwaarden tot de balie bepaalde] avant que de pouvoir les solliciter, pour que non leurs argents mais leur science principalement les rendent habiles et capables à remplir telles charges vénales".

Er klinkt bitterheid in deze tekst. Het was voor een gewone burgerzoon als Lecat inderdaad veel moeilijker dan voor een telg van de adel⁵⁴ of de hogere burgerij om in enig ambt te worden benoemd (bijv. als schepen, raadpensionaris, baljuw, griffier en dgl., laat staan raadsheer in de Raad van Vlaanderen)⁵⁵. Toen hij deze tekst schreef was hij recent over het hoofd gezien voor een benoeming tot schepen.

We bezitten geen informatie over J.-B. Lecat's houding tijdens de Brabantse Omwenteling. Het is mogelijk dat hij minder belangstelling had voor politieke dan voor culturele evenementen. Zijn republikeinse voorkeur onder het Frans bewind (zie hierna) laat nochtans vermoeden dat hij voorstander was van de "democratische" Vonckisten.

Een republikeins rechter

Onder het Frans Bewind werd Jean Baptiste Lecat in april 1797 door het departementaal kiescollege verkozen tot rechter in het ‘Crimineel hof’ te Gent⁵⁶. In 1800 werd hij benoemd tot rechter in de rechtbank van eerste aanleg ondanks een als volgt luidend advies van de procureur-generaal: “probe et laborieux, mais ayant des connaissances médiocres et point de fortune”⁵⁷.

Tijdens het Directoire (1795-1799) gaf J.-B. Lecat blijk van een geavanceerde republikeinse overtuiging. Zo verzette hij zich tegen het drukken van “almanachs” (bijv. de Gentse *Wegwyzer*) waarin geen gebruik was gemaakt van de “republikeinse kalender”. Hij bleef het republikeinse ideaal trouw onder Napoleon⁵⁹, waardoor uiteindelijk zijn loopbaan werd afgebroken.

Na de gerechtelijke hervorming van 1810 werd Lecat inderdaad niet opnieuw benoemd. De eerste-voorzitter van de *Cour Impériale* te Brussel had nochtans volgend advies verstrekt: “fortune médiocre, avocat et juge dans les différens tribunaux depuis l’an 4, dans l’Ancien Régime il était bailli, juge actuel. Il n’est pas fort mais peut encore rendre des services, du reste assez probe et intègre et jouissant à ce titre de la considération”⁶⁰. Politieke overwegingen gaven nochtans de doorslag: hij werd « écarté ... en raison de ses convictions républicaines⁶¹”. Hij ontving nochtans een rustpensioen⁶² en werd opnieuw advocaat⁶³. In 1813 wordt hij vermeld als de oudste advocaat te Gent. Kort daarop werd hij nog vrederechter van het kanton Evergem⁶⁴ waar hij overleed op 17 oktober 1818⁶⁵.

Vertaler van het wetboek van procesrecht

In 1806 werd rechter Lecat belast met de vertaling in het Nederlands van het recente wetboek van burgerlijke rechtspleging (*code de procédure civile*)⁶⁶. Na goedkeuring van de vertaling door de rechtbank van eerste aanleg en de Préfet werd ze commercieel uitgegeven⁶⁷. De behoefte aan een vertaling van Franse wetteksten naar de moedertaal was reeds vastgesteld door een besluit van het Directoire van 16 brumaire jaar VI (1798): “Considérant que les habitans de plusieurs départemens de la ci-devant Belgique, où la langue française est presque généralement ignorée, sont privés de l’avantage inappréciable de connaître par eux-mêmes les différentes lois ..., et dont l’explication ne leur est donnée que par le petit nombre d’individus qui entendent la langue française, ce qui laisse à l’ignorance et à la malveillance le pouvoir d’en altérer le sens véritable”⁶⁸. Het Directoire voorzag in de nodige fondsen om de tekst van Franse wetten en besluiten in het Nederlands te vertalen. Zo kon vanaf eind

1797 een tweetalig Frans-Nederlands *Bulletin des Lois - Bulletin der Wetten* worden uitgegeven. In het koninkrijk België heeft men moeten wachten van 1830 tot 1898 (zg. Gelijkheidswet) alvorens ook een Nederlandstalige én gelijkwaardige wetgeving werd ingevoerd.

Jean-Baptiste Lecat was geen hoogvlieger zoals de meeste andere mannen die in deze reeks ter sprake komen. Dat men in de leidende kringen onvoldoende met hem rekening hield, verklaarde hij door zijn sociale afkomst. Dit overtuigt niet echt. Zijn vader was een gezien man te Gent en in de medische wereld, terwijl een aantal mannen in deze reeks uit een minder verheven nest kwamen en toch een briljante loopbaan opbouwden⁶⁹. Gebrek aan talent? Als jonge man maakte hij alleszins indruk vermits men hem, pas drieëntwintig jaar oud, selecteerde als de feestredenaar voor een heel bijzondere zitting van de Academie! En in 1781 gaf “Seiger le Magnifique” hem de opdracht om Sanderus’ bouwgeschiedenis van de Sint-Pietersabdij aan te vullen. Misschien miste hij de nodige gedrevenheid om in zijn gekozen beroep te excelleren en kwam hij over als een dilettant. Hoe dan ook, zijn al dan niet reëel gevoelen van achteruitstelling wakkerde een blijvende “democratische” reflex aan. Dat hij, tweeënzestig geworden, de inzet en het geduld opbracht om het recente wetboek van procesrecht in het Nederlands te vertalen toont alleszins aan dat hij de dromen van zijn jongere jaren niet had opgegeven: de “nieuwe ideeën” in de volkstaal verspreiden en het procesrecht moderniseren.

Guy Schrans

NOTEN

¹ Zie: A. Van den Abeele, *Brugge onder de Acacia. De vrijmetselaarsloge La Parfaite Egalité (1765-1774) en haar leden*, 1987, p. 319-321; W.P. Dezuttere, “De vrijmetselarij te Brugge in de 18de eeuw”, *Biekorf*, 1988, p. 187-200, inz. p. 195-199; Ph. van Hille, *Het Hof van Beroep te Brussel en de rechtbanken van Oost- en West-Vlaanderen onder het Frans bewind (1800-1814)*, 1970, p. 105; G. Schrans, *Vrijmetselaars te Gent in de XVIIIde eeuw*, 2de druk, 2009, p. 316-324

² Men kent in die periode naamgenoten Maeyens in de Brugse clerus, ambachten (glasmakers) en schuttersgilden. Zie bijv.: “Obituaire de la Société de Saint-Luc”, in: *Hand. Gen. Gesch.* (Société d’émulation), 1863, p. 31, 33 ; I.J. De Meyer in: *Jaerboek van de koninklyke gilde van Sint-Sebastiaen te Brugge*, 1859, p. 508; Y. Van den Berghe, *Jacobijnen zn Traditionalisten. De reacties van de Bruggelingen in de Revolutietijd (1780-1794)*, 1972, p. xxvii; P. Beaucourt de Noortvelde, *Description historique de l’église collégiale et paroissiale de Notre-Dame*, Brugge, 1773, p. 230 ; Databank Akten West-Vlaanderen. *Processen Brugse Vrije*, nr 806 (1764).

- ³ Een Thomas Lecat was reeds *avocat du roi* te Saint-Quentin in 1412 (Q. La Fons & Ch. Gomart, *Histoire particulière de la ville et de l'église de Saint-Quentin*, 1856, p. 189).
- ⁴ Ph. Van Hille, o.c., p. 105
- ⁵ I.J. De Meyer, *Analectes médicaux. II. Esquisses biographiques des praticiens distingués de la ville et du Franc de Bruges depuis 1400 jusqu'à nos jours*, Brugge, 1851, II, p. 216. In de Gentse *Wegwyzer* wordt Lecat sr. apart vermeld als “licentiaet van de universiteyt van Douay” (bijv.: *Wegwyser*, 1782, p. 53), wat wijst op de erkenning die dit diploma genoot.
- ⁶ *Wegwyzer*, 1782, p. 53, 54, 55. Een aankondiging in de Gazette van Gend van 8 maart 1759 vermeldt volgende titels: “licencié en médecine, ancien chirurgien-major des troupes de Sa Majesté l'Impératrice reine apostolique de Hongrie et de Bohême, &c. &c., chirurgien juré de la ville de Mons & de celle de Bruges, Lithotomiste, & médecin [...] des troupes de Sa Majesté de la Ville et château de Gand”.
- ⁷ Zie bijv. zijn deelneming in 1759 aan een driehoekige medische discussie met de Eed van de chirurgijns van Brugge en met zijn collega Saint-Paul, “chirurgyn-major van H.M. Troupen te Oostende”. Raadpleeg: F. Vanderhaeghen, *Bibl. gant.*, VI, p. 345, nr. 14.758; III, p. 402, nr. 4.104.
- ⁸ E.K. Boerenbeker, *De resolutien van de Grootte Loge (1756-1798)*, 1979, I, p. 61-62; G. Schrans, o.c., p. 31-34
- ⁹ *Wegwyzer*, 1782, p. 68.
- ¹⁰ Op de smalle strook tussen de Nederschelde en de Visserij bouwde men toen talrijke watermolens die immers profiteerden van het niveauverschil tussen de twee waterlopen. Zie verder: G. Deseijn, *Gids voor Oud Gent*, 2001, p. 102-104 en vooral de vergunning voor de watermolen (aug. 1786) van de schepenen van de Keure (met randvoorwaarden betr. de waterstaat) in: M.J. Wolters, *Recueil des lois, arrêtés, règlements etc. concernant l'administration des eaux et polders de la Flandre Orientale*, 1842, I, p. 211-214.
- ¹¹ Stadsarchief Gent De Zwarte Doos, *Huwelijken Sint-Michiels-Zuid-parochie Gent, 1654-1796*, p. 116. J.B. Lecat was huwelijksgetuige, naast een telg van de patricische familie Odevaere (verwant met de familie Goethals).
- ¹² F.H. d' Hoop, *Notice sur quelques branches de l'ancienne famille Goethals*, 1879, p. 64; Ch. Poplimont, *La Belgique héraldique*, 1866, V, p. 65.
- ¹³ Bijv.: *Wegwyzer*, 1782, p. 45
- ¹⁴ Ch. Poplimont, *La Belgique héraldique*, 1864, II, p.21-22 ; F.-V. Goethals, *Miroir des notabilités nobiliaires de Belgique, des Pays-Bas et du Nord de la France*, 1857, I, p. 561-562 ; Ph. van Hille, *Het Hof van Beroep*, o.c. p. 73-74. Betr. de Cour Criminelle: J. Decavele & C. Vandewal, *De tempel van Themis, Gent. 160 jaar gerechtsgebouw en rechtspraak*, 2007, p. 57-60. J.-J. Blommaert en zijn echtgenote werden de grootouders van Philip Blommaert (1808-1871) die als liberaal een belangrijke rol speelde in het politiek en cultureel leven te Gent in de 19de eeuw.
- ¹⁵ Zie: L. Schokkaert ed., *Biografisch repertorium van de priesters van het bisdom Gent, 1802-1997*, I, p. 302.
- ¹⁶ E. Van Mingroot, “Een gemeenschap van gewone mensen: de elf kanunniken van Elsegem in 1782”, in: W. Lourdaux & W. Verbeke, *Serta devota. In memoriam Guillelmi Lourdaux*, Leuven, 1992, p. 170. “Secrétaire épiscopal” volgens: U. Berlière, *Monasticon belge*, V, 1955, p. 728, 1069
- ¹⁷ Er werd geen doopakte ontdekt in de Gentse parochieregisters. De in volgende noot gec. auteurs bevestigen dat hij de zoon was “van een Gentse arts”.

- ¹⁸ A. Lievyns, J. M. Verdot & P. Bezat, *Fastes de la légion d'honneur. Biographie de tous les décorés*, 1847, V, p. 579-580; *Le Folklore brabançon*, juni 1988, p. 262-269; 1989, p. 160.
- ¹⁹ Wegwyzer, 1770, p. 53; 1771, p. 62; 1772, p. 85; 1782, p. 53, 54, 55
- ²⁰ Stadsarchief Gent De Zwarte Doos, *Huwelijken Sint-Niklaasparochie Gent, 1590-1796*, p. 185
- ²¹ Bijv.: Wegwyzer, 1782, p.69; H. Coppejans-Desmedt, *Bijdrage tot de studie van de goeode burgerij te Gent in de achttiende eeuw*, 1952, p. 238.
- ²² Wegwyzer, 1782, p. 12, 13, 44; 1788, p. 19, 50; 1789, p. 10 ; 1795, p. 11. Zie: G. Deseijn, o.c., p. 90. In Franse tijd: “le coq d’inde” (*La quintessence du guide fidèle de Gand pour l’année 1794*, p. 19)
- ²³ Wegwyzer, 1774, p. 6
- ²⁴ Wegwyzer, 1815, p. 84
- ²⁵ Zie bijv.: Wegwyzer, 1782, p. 12
- ²⁶ F. Vanderhaeghen, *Bibl. gant.*, VI, p. 159. Zie een afbeelding van het lokaal in: D. Laporte & L. Snauwaert, *Gids voor architectuur in Gent*, 2003, p. 252 (Lievekaai nr 1, doorlopend tot in de Sint-Widostraat).
- ²⁷ Deze confrérie werd te Gent opgericht in 1677. Zij stond open voor advocaten, rechters en procureurs, zie: E. Varenbergh in: *Biogr. Nat.*, V (1876), 682-683; F. De Potter, Gent, o.c., VII, p. 469-487; Th. Van Elewycck, *La confrérie de Saint-Yves à Gand*, openingsrede Gent, 1925; P. Van Peteghem, “De broederschap van de h. Ivo en de Gentse advocaten tijdens het Ancien Régime”, *Tijdschr. voor Privaatrecht*, 2008, p. 1383-1401.
- ²⁸ [E. van de Vivere], *Historie en inrichting der Koninglyke Akademie voor teeken-, schilder- en bouwkunden opgerecht binnen de stad Gent (1794)*, p. 8.
- ²⁹ [Th. Schellinck], *Alphabetische beredeneerde naem-lyst der Gentenaeren die eenen onsterfelyken naem verworven hebben*, bijlage bij het tweede deel van de heruitgave van: M. Van Vaernewyck, *Historie van Belgis of Kronyke der Nederlandsche oudheyd*, Gent, 1829, II, p. 88.
- ³⁰ [E. van de Vivere], o.c., p. 23
- ³¹ *Bibl. univ. Gent*, nr. G. 16248 (fonds Prosper Claeys. *Gand, Loges maçonniques*, doc. nr. 2 in bundel 1). Een afdruk van het diploma kan men vinden in: P. Duchaine, *La franc-maçonnerie belge au XVIIIe siècle*, 1911, p. 455-456; A. Vandenabeele, *In Brugge onder de acacia*, o.c., p. 320.
- ³² W.P. Dezuttere, “De vrijmetselarij te Brugge”, o.c., p. 187-200, inz. p. 196-199; P. Claeys, *Notes et souvenirs*, 1895, I, p. 285-303
- ³³ Op 9 december 1773 waarmerkte hij als adjunct-secretaris een maçonniek diploma dat in 1770 door La Constante Union aan een lid werd uitgereikt (G. Schrans, o.c., p. 567).
- ³⁴ P. Lenders, “Fiscale octrooien en pachten te Gent na 1750”, *Hand. MGOG*, 1983, p. 180
- ³⁵ D. Destanberg, *Gent onder Jozef II, 1780-1792*, 1910, p. 15; Wegwyzer, 1782, p. 44; H. Balthazar, *Structuren en mutaties bij het politiek personeel. Een studie over het sociaal wisselingsproces te Gent in de vormingsjaren van de hedendaagse tijd, 1780-1850*, onuitg. doct. verh. univ. Gent, 1970 ,I, p. 146; III, p. 245-246
- ³⁶ H. Van Werveke, *Gent – schets van een sociale geschiedenis*, Gent, 1947, p. 117; J. Decavele, in: W. Prevenier & B. Augustyn ed., *De gewestelijke en lokale overheidsinstellingen in Vlaanderen tot 1795*, Alg. Rijksarchief), 1997, p. 286-287

- ³⁷ Bovendien was de Groentenmarkt een enclave van de heerlijkheid Sint-Pieters in de binnenstad. Zie bijv.: G. Declercq ed., *Ganda & Blandinium. De Gentse abdijen van Sint-Pieters en Sint-Baafs*, 1997, p. 90; G. Deseijn, *Gids voor Oud Gent*, 2001, p. 22, 355.
- ³⁸ J. Decavele, o.c.; V. De Muynck, “Les limites de la ville de Gand et de la ville de Saint-Pierre”, *Bull. MGOG*, 1898, p. 126-169
- ³⁹ M.C. Laleman, D. Liévois in: G. Declercq ed., *Ganda & Blandinium, o.c.*, p. 91-92, 144-145 (met een portret van Seiger, p. 173).
- ⁴⁰ E. De Busscher, *Notice sur l'abbaye Saint-Pierre à Gand*, 1847, p. 9, 60, 71-72; Id. in: *Annales Société royale des beaux-arts et de littérature de Gand, II* (1847), inz. p. 289 e.v., p. 335. Zie hier de titel van Lecat's tekst van 1781: *Remarques sur l'abbaye de Saint-Pierre-lez-Gand que l'on peut ajouter à la description qu'en a donnée Sanderus, et dont on ne fait pas mention dans son ouvrage augmenté en trois volumes in-folio*.
- ⁴¹ *Bibliotheca Hulthemiana ou catalogue méthodique de la riche et précieuse collection de livres et de manuscrits délaissés par Charles van Hulthem*, Gent, 1837, VI (manuscripten), p. 250. Men heeft het over een “manuscrit autographe ... d'une bonne main et agrémenté d'un plan de cette abbaye”. Zie ook: Acad. Royale, Commission royale d'histoire, *Compte-rendus des séances, VIII* (1866), p. 131 (Ms. 850).
- ⁴² H. Balthazar, o.c., III, p. 245-246
- ⁴³ F.-V. Goethals, *Lectures relatives à l'histoire des sciences, des arts, des lettres et de la politique en Belgique*, 1837, I, p. 283; D. Destanberg, *Gent onder Jozef II*, p. 2; V. Fris, *Bibliographie de l'histoire de Gand depuis l'an 1500 jusqu'en 1850*, 1921, p. 167; E. Voordeckers, *Bijdrage tot de geschiedenis van de Gentse pers. Repertorium, 1667-1914*, 1964, p. 491.
- ⁴⁴ Zie: E. Voordeckers, *loc. cit.*
- ⁴⁵ Afgeleid uit: E. Ossieur, “J.B. Jacobs, chirurgijn, verloskundige en auteur (1734-1790)”, *Hand. MGOG*, 1972, p. 89. In september 1788 had Jozef II de intellectuele tweelingbroers de Brabant en Jacobs tot hoogleraren geneeskunde (anatomie resp. chirurgie) benoemd aan de naar Brussel overgebrachte faculteit geneeskunde van de univ. Leuven. Tijdens de Brabantse Omwenteling namen de twee keizersgezinde artsen dienst in het Oostenrijks leger.
- ⁴⁶ Zie bijv.: Ph. Blommaert, *De Nederduitsche schryvers van Gent*, 1861, p. 382-386
- ⁴⁷ Zie: L. Dhondt in: M. Witteck ed., *Les Lumières dans les Pays-Bas autrichiens et la Principauté de Liège*, Kon. Bibl., 1983, p. 96; ID. in: H. Hasquin ed., *La vie culturelle dans nos provinces au XVIIIe siècle*, Gemeentekrediet Brussel, 1983, p. 134. ; R. Mortier, “De Franstalige literatuur”, in: H. Hasquin ed., *Oostenrijks België (1713-1794). De Zuidelijke Nederlanden onder de Oostenrijkse Habsburgers*, 1987, p. 275-276
- ⁴⁸ F. Vanderhaeghen, *Bibl. gant.*, IV, p. 26, 205
- ⁴⁹ H. Balthazar, o.c., I, p. 113-114, 117; III, p. 245-246
- ⁵⁰ Ph. van Hille, *De gerechtelijke hervorming van keizer Jozef II*, 1973
- ⁵¹ J. Nauwelaers, *Histoire des avocats au Souverain Conseil de Brabant*, Brussel, 1947, I, p. 473-474.
- ⁵² Bedoeld wordt de *Allgemeine Gerichtsordnung* van 1 mei 1781 die slechts in de Habsburgse erflanden van toepassing was.
- ⁵³ J. Nauwelaers, *loc. cit.*
- ⁵⁴ Liet hij zich om deze reden in sommige documenten als “Le Cat d'Outre” kennen? (zie bijv.: [E. van de Vivere], *Historie en inrichting der Koninglyke Akademie, o.c.*, p. 8)

- ⁵⁵ J. Lefèvre, *Documents concernant le recrutement de la haute magistrature dans les Pays-Bas autrichiens au dix-huitième siècle*, Acad. Royale, 1939, p. 7-8: “rarement accessible aux hommes nouveaux”.
- ⁵⁶ J. Nève, *Gand sous la domination française*, 1927, p. 30. Sommige stevig gemotiveerde vonnissen waaraan hij deelnam werden gepubliceerd in bijv.: *Vlaemsche Gazette*, 14 jan. 1798, p. 115; [J.F. van der Schueren], *Recueil de toutes les sentences rendues au définitif par le Tribunal civil du Département de l’Escaut depuis son installation (1796-)*; A. Orts, *La guerre des paysans (1798-1799), épisode de l’histoire belge*, 1863, p. 42-46. Voorzitter van de Cour Criminelle was zijn verwante J.-J. Blommaert.
- ⁵⁷ Ph. van Hille, *o.c.*, p. 111.
- ⁵⁸ J. Logie, *Les magistrats des cours et tribunaux en Belgique, 1794-1814*, 1998, p. 196, noot 390
- ⁵⁹ J. Logie, *o.c.*, p. 425
- ⁶⁰ Ph. van Hille, *o.c.*, p. 119
- ⁶¹ J. Logie, *o.c.*, p. 359
- ⁶² J. Logie, *o.c.*, p. 424, noot 287
- ⁶³ Zie bijv.: *Wegwyzer*, 1812, p. 69, 74
- ⁶⁴ *Wegwyzer*, 1817, p. 92
- ⁶⁵ E. De Busscher, “Notice sur l’abbaye Saint-Pierre”, *o.c.*, p. 289 noot 1; Id., *L’abbaye de Saint-Pierre à Gand*, 1867, p. vi.
- ⁶⁶ A. Voisin, *Bibliotheca Gandavensis. Catalogue méthodique de la bibliothèque de l’université de Gand. Jurisprudence*, Gent, 1839, p. 185, nr 2507.
- ⁶⁷ F. Vanderhaeghen, *Bibl. gant.*, IV, p. 381; Ph. van Hille, *o.c.*, p. 126; H. van Goethem, *De taaltoestanden in het Vlaams-Belgisch gerecht, 1795-1935*, nr 134, 1990, p. 70
- ⁶⁸ Het initiatief voor deze vertalingen kwam van de “Belgische” minister van justitie van het Directoire Charles-Joseph Lambrechts; zie: *F. Leleux, Un démocrate inconditionnel. Charles Lambrechts, ministre de la justice sous le Directoire*, 1989; N.B.W. II (1966) 419-422; Biogr. Nat. XI (1890-1891) 210-216; E.I. Strubbe, “De eerste vertalingen van het Burgerlijk Wetboek”, *Rechtskundig Weekblad*, 1961-1962, k. 2066-2067
- ⁶⁹ Het leeftijdsverschil kan hier een rol hebben gespeeld. Lecat werd geboren in 1744, Lammens in 1754, Cannaert in 1768, van Crombrugge in 1770, Hellebaut in 1774. Mogelijk stonden voor jongere generaties meer kansen open.